

THOMAS BERNHARD'IN ÇOCUK VE HANS-ULRICH TREICHEL'İN
KAYBOLAN ADLI ROMANLARINDA BABA TRAVMASI ETKİLERİTHE EFFECTS OF FATHER TRAUMA IN THOMAS BERNHARD'S
THE CHILD AND HANS-ULRICH TREICHEL'S LOST NOVELS

Yazar/Author

Şenay KAYĞIN

Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi, Alman Dili
ve Edebiyatı Bölümü
senay.kaygin@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0001-6190-2591

Abstract: This study examines the impact of paternal trauma during the Second World War in the Austrian novelist Thomas Bernhard's *Child*, which incorporates autobiographical elements and childhood memories, and in Hans-Ulrich Treichel's *Lost*, which explores family alienation and psychological violence within the mother-father-child triangle. Both novels share the presence of stepfather characters, and the children in both narratives are influenced by this trauma. Child narrators take center stage in the narrative worlds of the works under comparison. Within this context, the novels *Child* and *Lost*, where the father figure assumes prominence, provide crucial data for understanding the child's perspective in examining the father-son relationship. Both novels are regarded as works offering concrete examples for a comparative study. Consequently, *The Child* and *The Lost Child* both spotlighting the father figure, are considered valuable sources for studying the father-son relationship and supplying concrete instances for a comparative analysis. In these two works centered around the child, besides delving into the trauma experienced by the father within the child's world, emphasis is placed on the adverse effects of this trauma on the child's personality development and psychological well-being. The study attempts to discuss the similarities and differences between the two works, serving as a foundation for psychological analysis.

Keywords: Father Trauma, Child Narrator, Autobiography, Psychological trauma, Alienation

Öz: Bu çalışmada Avusturyalı yazar Thomas Bernhard'ın otobiyografik izler taşıyan ve çocukluk anılarını kapsayan *Çocuk* adlı romanı ile Hans-Ulrich Treichel'in aile içindeki yabancılaşmayı ve anne, baba -çocuk üçgeninde İkinci Dünya Savaşı sırasında göç eden ailenin trajik yaşamını konu edinen *Kaybolan* adlı romanı baba travması etkileri açısından karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Her iki romanın ortak noktası, çocuk figürlerin yaşamındaki üvey baba karakterlerinin varlığı ve her iki romandaki çocukların bu travmanın etkisi altında kalmış olmalarıdır. Karşılaştırmalı olarak çözümlenmeye çalışacağımız söz konusu yapıtların anlatı dünyasının merkezinde çocuk anlatıcılar vardır. Bu bağlamda baba figürünün ön plana çıktığı *Çocuk* ve *Kaybolan* adlı romanlar baba-oğul ilişkisinin incelenmesi açısından önemli veriler içeren ve karşılaştırmalı bir çalışma yapılması için somut örnekler sunan yapıtlar olarak görülmektedir. Çocuğu temel alan bu iki yapıtta, çocukların dünyasındaki baba travmasının yanı sıra bu travmanın onların kişilik gelişimi üzerindeki olumsuz etkileri ve maruz kaldıkları psikolojik travma dikkat çekmektedir. Psikolojik açıdan inceleme zemini sunan her iki yapıt kişilerin ruhsal durumları açısından da ortak ve farklılaşan yönleriyle karşılaştırılarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Baba Travması, Çocuk Anlatıcı, Otobiyografi, Psikolojik Travma, Yabancılaşma

Geliş Tarihi/Received:

24.10.2023

Kabul Tarihi/Accepted:

05.11.2023

Yayın Tarihi/Published:

29.12.2023

Giriş

Alman yazınının özellikle savaş sonrası dönemde kaleme alınan pek çok anlatının temelinde bir baba sorunsalı ve babayla hesaplaşma durumu vardır. Almanya'nın tarihsel ve toplumsal konularının irdelendiği birçok yapıtta babayla hesaplaşma bağlamında babasızlık sorunu ve baba travması yer alır. "Baba kavramı" özelinde önemsenen "babalar ve oğulları" konusu da birçok çalışmada bir hayli ses getirerek mercek altına alınmıştır.

Günümüz Alman edebiyatına kadar uzanan baba-oğul, baba-çocuk çatışmasını tetikleyen önemli olayların başında 1960'lardaki öğrenci ayaklanmaları gelir. Batı Almanya'nın ilk şansölyesi Konrad Adenauer soğuk savaş döneminde fırsat bilerek Batı ile olan uyum sürecini ön planda tutar ve Nazi geçmişiyle yüzleşme konusunu görmezden gelir. Bütün bu gelişmeler yaşanırken bir yandan Nasyonal Sosyalist Parti'nin eski üyeleri yeni oluşuma entegre edilmeye çalışılır diğer yandan da Nazi ideolojisinin yeni bir siyasi yapılanma içerisinde bulunmasına izin verilmez. Daha sonra Batı Almanya'nın Nazi Almanya'sı ile yüzleşmesi 1960'ların ikinci yarısında başlar ve üst düzey Nazi yetkilileri yakalanıp yargılanırlar. Adolf Eichmann'ın Arjantin'de yakalandıktan sonra 1963-1966 yılları arasında sürdürülen Frankfurt-Auschwitz Mahkemeleri de söz konusu yüzleşmeyi tetikleyen önemli unsurlardan biri olmuştur¹. Böylece 1960'lı yılların sonlarına Almanya'daki öğrenci protestoları damgasını vurur. 1950'lerin başlarında kuşak çatışmasına neden olan sosyal ve kültürel değişimler yaşanmıştır². 1968 hareketi olarak adlandırılan dönemde, Vietnam Savaşı, Nasyonal Sosyalizm gibi konular çerçevesinde uzlaşmanın sağlanamaması ve Almanya'nın geçmişle yüzleşmesi/hesaplaşması gibi tartışmalar nedeniyle gençlik ayaklanmaları yaşanmıştır³. Almanya'nın geçmişle yüzleşmesi bağlamındaki önemli tetikleyicilerden biri de kuşkusuz 1960'larda başlayan öğrenci ayaklanmaları olmuştur. Başka bir deyişle 68 kuşağının hareketi aslında Almanya'nın geçmişle hesaplaşma eğiliminin ardındaki nedenlerden biri olarak görülür. Bu kuşak kim olduklarına dair sorulara yanıt bulmaya çalışır ve "geçmiş unutturma/bastırma eğilimi" içerisinde olan "baba figürüne" karşı durarak duygusal bağlamda tepki verir⁴.

68 kuşağı araştırmacısı Norbert Frei'e göre, Almanya'daki 1968 hareketini diğer ülkelerdeki eş zamanlı ve benzer hareketlerden ayıran önemli bir özellik, Nasyonal Sosyalist geçmişle yüzleşmedir. Ayrıca Nazi Suçlarını Soruşturma Merkezi Ofisi'nin (Zentralstelle zur Aufklärung von NS-Verbrechen) kuruluşu, Auschwitz Davası (Auschwitzprozess) ve zamanaşımı tartışmalarıyla başlayan, Nazi Döneminin suçlarıyla gecikmiş yüzleşmenin arka planına karşı Alman 68 hareketinin temelini oluşturan, siyasi açıdan uzlaşmış ancak ahlaki açıdan zayıf bir baba kuşağı (Vätergeneration)⁵ ile parlamento dışı genç muhalefet arasındaki kuşak çatışması hızla yayılmıştır. Baba kuşağının Nasyonal Sosyalist zulümlere katılımının aralıksız sorgulandığı eleştirel bir kültür oluşturma dönemine girilmiştir. Frei aynı zamanda, Yahudilerin organize bir şekilde öldürülmesi ve Üçüncü İmparatorluk'tan (Drittes Reich) gelen sosyal ve elit sürekliliklerin ifşa edilmesi tartışmalarında ifadesini bulan Nazi dönemini sorgulama ve açıkça ele alma konusunda 1968 hareketinin Nasyonal Sosyalist geçmişle hesaplaşmadaki temel katkısını da görür⁶. Geçmişin sorgulanması ya da baba kuşağının sorgulanıp kökten eleştirilmesi sadece felsefi ya da epistemolojik alanın dışında yazınsal alanda da oldukça etkili olmuştur. Yazın tarihi kendine özgü süreçlerin içinde hep var olmuştur. Bu durumda her yeni süreç bir önceki süreçten biçimsel bir ayrıştırma yapma şekliyle tanımlar. Harold Bloom'un kuramı ise babalar ve oğullarla yakından ilişkilidir.

¹ Sevil Özçalık Dumanoğulları ve Selin Kul, "Alman Medyasında "Dönerci Cinayetleri" Temsiliyeti: Yeni-Irkçılık ve "Aşım" Alman Irkçılığı Arasındaki Diyalektik," *Moment Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi* 9/2, (2022): 427.

² Tobias Schaffrik ve Sebastian Wienges, *68er Spätlese - was bleibt von 1968?* (Berlin: Lit Verlag, 2008), 62-63.

³ Werner Grevecke, Dirgit Rothstein ve Till Lieberz-Gross, *Gemeinsam verstehen, gemeinsam weitergehen: neue Entwicklungen in der Bundesrepublik Deutschland und in Israel im gewerkschaftlichen Dialog* (Berlin: Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft, 1991), 44.

⁴ Gonca Kışmır, "Almanya'da II. Dünya Savaşı Sonrası Yaşanan Bellek Patlamasına Tarihi Bakış," *SEFAD* 41, (2019): 5.

⁵ Vätergeneration: Vätergeneration kavramı genel olarak Nasyonal Sosyalist Dönem'deki eylemlere katılmaları nedeniyle sorgulanan Nazi dönemi yetişkinlerini ifade eder. Ayrıca Almanca'da "Vätergeneration", Hitler'e engel olmayıp onu destekleyen "baba kuşağı" anlamına gelir. Richard von Weizsäcker: eine Biographie (Hamburg: Rowohlt Verlag, 2010), 77.

⁶ Kolja Bartsch vd., *Zur aktuellen Diskussion über die Achtundsechzigerbewegung* (Berlin: Deutschen Bundestages, 2008), 8-9.

Bloom, *The Anxiety of Influence (Etkilenme Kaygısı)* ve *Poetry and Repression (Şiir ve Bastırma)* adlı yapıtlarında Freud'un bakış açısından yola çıkarak tüm şairlerin büyüyüp geliştirmek için babasını yadsımak suretiyle giderek onu öldürmek zorunda olduğunu ifade eder⁷. Bloom'a göre yazın tarihi, oğulların babaların yerine geçerek onların yerini aldığı bir süreçler tarihi olarak değerlendirilir. Eskiye eleştirme ve eskiye başkaldırı kökten ve en kolay bir biçimde yazın bilimi geleneği içinde yapılmıştır⁸. Daha önce de belirttiğimiz gibi gecikmiş bir yüzleşme, Alman yazınında Almanya'nın geçmişle hesaplaşma eğiliminin ardındaki önemli nedenlerden biridir. Köklü değişimi öngören ve baba kuşağına yönelik eleştirilere yön veren savaş sonrası kuşak, insanlara geçmişi unutturma eğiliminde olan baba figürüne her alanda tepki göstererek, baba imgesinin yazınsal alanda yaygınlaşmasının önünü açmıştır. Alman yazınında baba sorunsalının yansımada politik hareketlilik ve tarihsel arka plan etkilidir. Bu çalışmada da her iki romanın geçtiği dönem ve tarihsel olaylar baba kuşağı ekseninde bir baba sorunsalı karşılaştırması olanağını sunmuştur. Bu bağlamda baba figürünü ön plana çıkaran *Çocuk* ve *Kaybolan* adlı romanlar baba-oğul ilişkisinin sorgulanması açısından önemli veriler içeren karşılaştırılmaya değer yapıtlar olarak görülmüştür.

1931-1989 yılları arasında yaşamış olan Avusturyalı yazar Thomas Bernhard savaş sonrası Alman yazınının dikkat çeken isimlerindedir. Thomas Bernhard yapıtlarında 'hayatın acımasızlığını' konu ve dil özellikleri bakımından kullanır. Bu nedenle Avusturya gözlemleri ile Nasyonal Sosyalist Devlet eleştirisi onun yapıtlarının önemli konularından olmuştur⁹. 1952 doğumlu ve günümüzde Berlin-Leipzig'de yaşamını sürdüren Treichel, tıpkı Bernhard gibi Alman yazınının önemli savaş sonrası yazarlarından biridir. Treichel, daha çok Nasyonal Sosyalizm geçmişi, antisemitizm, sürgün ve göç gibi travmatik konuların aktarıldığı İkinci Dünya Savaşı sonrası yazınının ikinci kuşak yazarlarındandır¹⁰.

Bernhard'ın, otobiyografik beşlemesinin son cildi olan *Çocuk* adlı yapıtı ile sona eren ve bütün bir biyografinin tersine doğru işlediği yapı, anlatının tamamındaki ana omurgayı oluşturur¹¹. Yazarın anılarını barındıran anı kitapları, onun gerçeklik deneyimlerini bilinçli olarak (kendini stilize ve kendini dramatize etme becerileri ile) ustaca harmanladığı etkileyici bir üslupla anlattığı anlatılardır¹². Treichel'in *Kaybolan* adlı yapıtında da *Çocuk*'da olduğu gibi otobiyografik izler yer almaktadır. Yazar, bu anlatısında özellikle Alman toplum düzenine eleştirel göndermelerde bulunarak "savaş sonrası kuşağı çocuklarının ruh dünyalarına" da dikkat çekmiştir¹³. *Kaybolan*, yazarın çocukluk yıllarına tanıklık etmesiyle olduğu kadar Treichel ailesinin gerçek yaşamlarından bir kesit sunmasıyla da önemli bir yapıt olarak değerlendirilmektedir¹⁴.

Bu çalışma, Thomas Bernhard'ın *Çocuk*¹⁵ adlı yapıtı ile Hans-Ulrich Treichel'in *Kaybolan*¹⁶ adlı yapıtlarının karşılaştırılması çerçevesinde ele alınmaya çalışılacaktır. Her iki yapıtın yazarları aslında birbirlerinden farklı dönemlerde yaşamış yazarlardır. Ancak yazarların savaş ve savaş sonrası belleği yapıtlarında yansıtmaları, onların yapıtlarını bu bağlamda değerli kılan ortak ve önemli noktalardan biridir. Ayrıca iki yapıtın yazma temellerinde yazarların öz-yaşam öyküleri belirleyici olmuştur. Gerek Bernhard'ın gerekse Treichel'in daha çocuk yaşlarda yüzleştikleri aile gerçekleri yaşamları boyunca onların çocukluk travması olarak peşlerini bırakmamıştır.

⁷ Jale Parla, *Babalar ve Oğullar Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri* (İstanbul: İletişim Yay., 2014), 54- 55.

⁸ Parla, *Babalar ve Oğullar Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*, 55.

⁹ Zennube Şahin Yılmaz, *Thomas Bernhard'ın "Der Kulterer" Adlı Yapıtında Heterotopya* (Ankara: Akçağ Yay., 2018), 109.

¹⁰ Rüdiger Bernhardt, *Der Verlorene von Hans-Ulrich Treichel.: Textanalyse und Interpretation mit ausführlicher Inhaltsangabe und Abituraufgaben mit Lösungen* (Hollfeld: Königs Erläuterungen C. Bange Verlag GmbH, 2019), 6.

¹¹ Cihan Ülsen, "Thomas Bernhard Büyük Yazarın Otobiyografisi," *Gazete Duvar Kitap* 2/103, (2020): 4.

¹² Axel Ruckaberle, *Metzler Lexikon Weltliteratur 1000 Autoren von der Antike bis zur Gegenwart Berhhard, Thomas, Band 1* (Stuttgart: Springer-Verlag GmbH, 2006), 150.

¹³ Şenay Kaygın, "Kaybolan Adlı Romanda Savaş Sonrası Kuşağın Bireysel Yabancılaşma Olgusu: Hans- Ulrich Treichel" *Filoloji Alanında Teori ve Araştırmalar* içinde, ed. Gülnaz Kurt (Ankara: Gece Kitaplığı, 2020), 293.

¹⁴ Şenay Kaygın, "Hans- Ulrich Treichel Kaybolan: Anne Çocuk Yabancılaşması Ekseninde Çocuğa Yönelik Psikolojik Şiddet" *Edebiyat ve Gündem* içinde, ed. Funda Kıziler Emer ve İnci Aras (Eskişehir: Nisan Kitabevi, 2021), 293.

¹⁵ Thomas Bernhard, *Çocuk*, çev. S. Duru (İstanbul: Sel Yayıncılık, 2016).

¹⁶ Hans-Ulrich Treichel *Kaybolan*, çev. T. Bora (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013).

Yazarların çelişkilerle dolu yaşam öyküleri ve çocukluk anıları onların kişiliklerinin oluşması ve yazma üsluplarına yansımaları bağlamında son derece etkili olmuştur. Özellikle karşılaştırılan iki yapıtın çocuk figürlerinin yaşadıkları aile içi travmalar ve baba travması açısından ruhsal bir çöküntü yaşamaları bu durumu daha da somutlaştırmaktadır.

Çocuk ve Kaybolan Adlı Yapıtlara Karşılaştırmalı Bir Bakış

Bernhard'ın *Çocuk* adlı romanında anlatıcının baba yokluğu ile yaşamında karşılaştığı zorlukların üstesinden gelebilmek için gösterdiği çabanın yanı sıra Treichel'in romanında yerini zorunlu göç ve sürgün gibi konular da eklenir. Ancak benzerlik ve ortak yön bakımından ele alındığında iki yapıtta da ortak sıkıntı oluşturan baba travması dikkat çekmektedir. Bunun dışında iki erkek çocuk karakterin evlilik dışı dünyaya gelen ve aile içerisinde istenmediklerini düşünmeleri iki figürün de bir diğer ortak yazgısıdır. Aynı şekilde her iki metnin düzleminde anne figürlerinin de mutsuzluklarının tek nedeni olarak evlilik dışı olan çocuklarını görmeleri olmuştur. Bu karşılıklı anne-baba-çocuk ekseninde dönen mutsuzluk, iki anlatıda da baba yokluğu sorununu ortaya çıkarır. Konu ve içerik açısından birbirleriyle bu denli benzerlik içeren yapıtlar birtakım noktalarda farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara romanların incelendiği bölümlerde ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir.

Kaybolan'da baba travması, annenin yaşadığı travmatik tecavüz olayını hatırlaması ve babanın kaybolan oğlu Arnold'un yerine küçük oğlunu koyamaması gibi somut veriler etrafında şekillenmektedir. Bernhard'ın *Çocuk* adlı yapıtında bu durum annenin ve çocuğun yaşamındaki baba figürünün yokluğu, annenin henüz hamileyken terk edilmesi ve çocuğun evlilik dışı olması gibi etkenlerle de açıklanabilmektedir.

Çocukların aile içi huzursuzlukları ve içinde buldukları ruhsal durum sonucunda onların zaman zaman sergiledikleri olumsuz davranışların temel nedeni baba faktörüne dayandırılabilir. Çünkü romanlarda benzer bir şekilde yaşananların annelerin seçimi olmadığı bu durumun failinin aslında her iki çocuğun hiç tanımadıkları hatta adını bile bilmedikleri babalarının olduğu duyumsatılmaya çalışılır. İki yapıtta da anne figürlerinin incelenmesi, baba travmasının yanı sıra bu travmanın yol açtığı psikolojik rahatsızlık ve yabancılaşmanın nedenlerini okuyucuya sorgulatmak adına son derece önemlidir. Aslında bu durumda baba yokluğunun getirdiği travmatik davranışlar ve olumsuzluklar sonucunda yaşananlardan dolayı her iki çocuk anlatıcının da suçlu olmadıkları aksine annelerin maruz kaldıkları tecavüz ve terkedilme nedeniyle bedel ödedikleri sonucuna varılabilir.

Her iki romanda da çocuklara yönelik zararlı eylemler sonucunda yaşanan benzer ağır travmatik deneyimler çocukların psikolojisini etkilemektedir. *Kaybolan*'da göçle başlayan travmatik olaylar (Arnold'un öldürülme korkusuyla yabancı bir kadına verilmesi ve annenin Rus askeri tarafından tecavüze uğraması) baba travmasına kadar uzanır. Yine benzer şekilde diğer romanda da evlilik dışı doğan ve babasına duyulan öfke nedeniyle istenmeyen reddedilmiş bir çocuk vakası yer almaktadır. Ayrıca romanlara baba travmasının temel nedenlerinden olan anne sorunsalının dışında ruhsal bozukluk-yabancılaşma ve geçmişle hesaplaşma gibi son derece önemli konular damgasını vurur.

Çocuk Adlı Yapıtta Baba Travması Etkileri

Bölümlerin Bernhard'ın *Çocuk* adlı romanında anlatıcının baba yokluğu ile yaşamında karşılaştığı zorlukların üstesinden gelebilmek için gösterdiği çabanın yanı sıra Treichel'in romanında yerini zorunlu göç ve sürgün gibi konular da eklenir. Ancak benzerlik ve ortak yön bakımından ele alındığında iki yapıtta da ortak sıkıntı oluşturan baba travması dikkat çekmektedir. Bunun dışında iki erkek çocuk karakterin evlilik dışı dünyaya gelen ve aile içerisinde istenmediklerini düşünmeleri iki figürün de bir diğer ortak yazgısıdır. Aynı şekilde her iki metnin düzleminde anne figürlerinin de mutsuzluklarının tek nedeni olarak evlilik dışı olan çocuklarını görmeleri olmuştur. Bu karşılıklı anne-baba-çocuk ekseninde dönen mutsuzluk, iki anlatıda da baba yokluğu sorununu ortaya çıkarır. Konu ve içerik açısından birbirleriyle bu denli benzerlik içeren yapıtlar birtakım noktalarda farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara romanların incelendiği bölümlerde ayrıntılı bir şekilde yer verilecektir.

Çocuk Thomas Bernhard'ın otobiyografik beşlemesinin son kitabıdır. Olay örgüsü anlatıcının çocukluk dönemi serüvenlerinin ve ilk bisiklet binme deneyiminin anlatılmasıyla başlar. Evlilik dışı dünyaya gelen anlatıcı çocuk, babasını hiç tanımamıştır. Henüz hamileyken terk edilen anne, çocuğuna karşı kayıtsız kaldığı gibi, kendisini terk eden baba adayına da oldukça öfkeli. Bu öfkesini başta oğlu olmak üzere neredeyse tüm yaşantısına yansıtır. Annenin yeniden evlenip Viyana'ya yerleşmesi sonucunda çocuk tamamen büyükanne ve büyükbabasıyla yaşamaya başlar. Büyükbabanın resmi eğitime karşı duruşu ve Alman eğitim sistemine yönelik eleştirel tutumu romanda toplum eleştirel göndermelerin olduğunu düşündürmektedir. Bir yandan Almanya ve Avusturya'da Nasyonal Sosyalizm yükselişe geçer ve dünyayı etkileyen çok tartışmalı bir Hitler dönemi başlar. Tüm bu içinde bulunduğu olumsuz şartlar küçük çocuğun kişilik gelişimine yön verir. Terk edilmesinin suçunu çocuğun üzerine yükleyen annenin olumsuz tutumu çocukta baba travması oluşmasına neden olur. Anne çocuğa hem fiziksel hem de sözlü şiddette bulunmaktadır.

Annenin çocuğu incitici söylemleri sağlıksız bir anne-oğul ilişkisi oluşturduğu kadar babaya karşı nefret uyandıran bir durumun da tetikleyicisi durumundadır. Annenin olumsuz söylemleri de aslında çocuğa babayı hatırlatır ve ona karşı olumsuz duygular geliştirmesine yol açar:

Ama sonunda bu bedensel terbiyenin benim üzerimde etkisiz kaldığını anlayınca; bir sürü kötü laf söyleyerek beni düze getirmeye çalışırdı, açıkçası bu beni her zaman daha derinden yaralardı. Bana karşı, bir sen eksiktin!, bütün mutsuzluğum senin yüzünden!, Allah seni kahretsin!, hayatımı mahvettin!, her şey senin yüzünden!, ölümüm senin elinden olacak!, hiçbir işe yaramazsın, senden utanıyorum!, baban gibi işe yaramaz, beş para etmez tekisin!, başımın derdi, yalancı! Gibi birçok yaralayıcı söz sarf ederdi. Bunlar bana ettiği hakaretlerin yalnızca bir kısmı ve benimle başa çıkmadaki çaresizliğini kanıtlamaktan başka bir işe yaramıyorlar. Bana hayatım boyunca, onun mutluluğunun önündeki tek engel olduğunu hissettirdi. Bana bakınca, onu terk eden sevgilisini, babamı görüyordu. Bende onu acılar içinde bırakıp giden adamı buluyordu¹⁷.

Babanın anneyi terk etmesi sonucunda, babaya öfke duyan anne tutarsız davranışlarda bulunur. Çocuğunu sevmeye çalışan/zorlanan anne, bu tutarsız davranışıyla evlilik dışı dünyaya gelen oğlunu da cezalandırır. Aile içinde oluşan anne-çocuk yabancılaşması baba özlemine ve gereksinimini arttırdığı gibi çocukta oluşan güven eksikliği ve hayal kırıklığı duygusal çatışma durumunu da tetiklemiştir:

Damadı Bavyera'dan başka bir yerde iş bulamamıştı, Bavyera ise Almanya'daydı. Cennetteki hayat sona ermişti. Avusturya'daki büyük işsizlik, beni de dolaylı olarak vurmuştu. Dağların eteklerinde, Chiem Gölü'ünde küçük bir köy! Demişti sanki bir felaketi anlatır gibi. Ama yaşamak zorundaydık! Annem ve vasim ile Traunstein'a büyükbabam ve büyükbabamdan daha önce gitmek zorundaydım, hatta başta onlar ayrılmayı hiç düşünmüyordum. Bu yüzden bir hayli mutsuzdum. Seekirchen'deki hayatımın sona ermesini aklım almıyordu. Burası da geçici bir durak olmuştu. Büyükbabamdan ayrı kalıp hiç tanımadığım, sadece annemin kocası olan ve büyükbabamın, senin hem baban hem de vasin, dediği bir adamın yönetimi altında yaşayacaktım ve bu beni hiç tatmin etmiyordu. Cennetim dediğim her şeyi terk ediyor olmak tam bir felaketti¹⁸.

Anlatıcı için büyükannesi ve büyükbabası, 'cennetim' olarak ifade ettiği ve adeta onun yaşamını şekillendiren huzur ve güven sembolü durumundadırlar. Yukarıdaki alıntıda vasinin yönetiminde olma durumu ile aslında Avusturya'da bulunan Seekirchen'den taşınarak Almanya'da Bavyera bölgesine yerleşmek zorunda olan anlatıcının buraya karşı olan büyükbabanın söylemlerinden kaynaklı önyargıları ve burası için felaket olarak söz etmesi dikkat çekmektedir. Bernhard, yapıtlarında Avusturya nefreti kadar Nazi Almanya'sına duyduğu nefreti de gündeme getirir. Onun bu nefret içerikli üslubu ve söylemleri neredeyse tüm yapıtlarının çıkış noktası olarak görülebilir. Ayrıca bu durum gerek anlatıcının gerekse toplumun Nazi Almanya'sına yönelik güvensizliğini ortaya koyan söylemler olarak da algılanabilir. Yine daha önce çalışmanın başında değinilmiş olan 68 kuşağı hareketinin Nasyonal Sosyalist geçmişle hesaplaşması yani yapılanlardan baba kuşağının sorumlu tutulması gibi Almanların geçmişte yaptıklarına da göndermede bulunulur.

¹⁷ Bernhard, *Çocuk*, 24-25.

¹⁸ Bernhard, 57.

Bernhard'ın otobiyografik yapıtı olan *Çocuk*'ta anlatıcı ile yazarın yaşamı benzerlik gösterir. Yazarın çocukluğunda çekmiş olduğu hemen hemen tüm sıkıntılar gerçek yaşamında olduğu gibi romana da yansıtılmıştır. Yapıtta yazarın gerçek yaşamında büyük iz bırakan çocukluk travmalarından biri olan babasını hiç tanımamış olması ve bu nedenle duyduğu üzüntünün yanı sıra annesinin şiddet içeren ceza eylemlerine yer verilmektedir. Romanda konu edinilen söz konusu olaylar yazarın gerçek yaşam öyküsüyle neredeyse birebir örtüşmektedir¹⁹. Anlatıcının, yazarın yaşam öyküsü ve kimliğiyle örtüşen deneyimleri, yazarın otobiyografisinin romandaki izdüşümü olarak değerlendirilebilir.

Arkadaşı Hansi'de tıpkı anlatıcı gibi aslında baba travması yanında fiziksel travma ile baş etmeye çalışan bir çocuktur. Babasının Hansi'yi kayışla dövmesi onda travmatik bir deneyim oluşturur. Hansi'nin babasının da kendi babasından elli yıl önce aynı şekilde şiddet görmesi psikolojik ve fiziksel travmanın kuşaklar boyu aktarımını getirir akıllara:

Hansi'nin babası onu her fırsatta deri bir kayışla döverdi ki onun da babası elli yıl önce onu aynı şekilde terbiye ediyordu. Hansi acıdan haykırırdı, bu kabahate ben de müdahil olmuşsam, Hippingler beni de kovalardı. Oradaki hoşgörü sınırı çok düşüktü. Ortada gülecek bir şey olmuyordu, zaten akşamları, kimsenin yorgunluktan gülecek hali kalmıyordu²⁰.

Anlatıcının hiç görmediği biyolojik babasının yerini büyükbabası doldurur. Her ne kadar çocuk hem anne hem de baba boşluğunu büyükbaba ile doldurmaya çalışsa da aslında büyükbaba özelinde yeri doldurulmaya çalışılan 'baba' kavramıdır. Çocuk, büyükbabayı örnek alır ve onun işaret ettiği doğrultuda ilerleyerek zamanla ona benzer. Büyükbabanın öğretileri ile gelişmeye çalışan çocuk onunla özdeşleşerek yaşamına yön verir adeta:

Büyükbabalar olmasa o durum içinde boğulup giderdik. Annemin babası olan bu adam, beni dünyanın ve insanların içinde boğulduğu trajediden kurtaran insandı. Fazla sıkı bir disiplinle de olsa, beni erkenden bu budalalıktan çekip aldı, üstelik de ne şanslıymışım ki önce başımı suyun üstüne çıkarttı. Daha çok gençken, dikkatimi insana bahşedilen akla ve onun her şeyden daha önemli olduğu gerçeğine çekti. Daha yürümeye başladığımız anda bile, akıl olmadan bir yere gidemeyeceğimizi bana öğretti. Başka zamanlarda olduğu gibi, o gece de kutsal bir dağa çıkarcasına gittim Ettendorf'a ve büyükbabama²¹.

Koşulsuz bir anne-baba sevgisini deneyimleyemeyen çocuk, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere bu durum ile ilgili olan açığı büyükanne ve büyükbabayla kapatmaya çalışır. Çocuğun yaşamında bir baba rolünün olmaması ve büyükbaba faktörünün dışında babasız bir çocuk olarak büyümesi, onun duygu dünyası ve kişilik gelişimi üzerinde olumsuz etki etmiştir. Çocuk, vasisi olan üvey babasına hitap ederken ona "baba" demez. Üvey babası hakkında bilgi verirken ondan sürekli "vasim" olarak söz eder. Üvey babayı sadece veli olarak gören çocuk, biyolojik babasının farklı olduğunu anlayabilecek olgunluktadır. Bu nedenle arkadaşlarından soyadıyla ilgili gelen soruları rahatlıkla yanıtlayabilmektedir. Ancak daha önce hiç görmediği gerçek babasının nerede olduğunu bilmediği gibi onun hakkında fazla bilgi sahibi değildir. Baba konusunun geçtiği neredeyse her kesitte çocuk, büyükbabasına karşı olan sevgisini anlatırken bilinçaltında bir baba özlemi çektiğini de hissettirir. Üvey babasına karşı tamamen yabancılaşan çocuk ona baba yerine vasim olarak seslenir:

Babanın soyadı Fabjan ise, senin soyadın neden Bernhard, diye sordular, bu ilk kez olmuyordu. Bu soruyu daha önce binlerce kez göğüslemiştim. Babamın, benim gerçek babam olmadığını, sadece vasim olduğunu, dolayısıyla evlatlık olmadığını açıkladım. Evlatlık olsaydım soyadım Bernhard değil Fabjan olurdu, dedim. Gerçek babam hala hayattaydı ama onun nerede olduğunu, ya da hakkındaki herhangi bir şeyi bilmiyordum. Onu hiç görmemişim. Bu anlattıklarım onları pek etkilememişti ama yine de onların anlatabilecekleri şeylerden daha sıra dışıydı. Yazar olan bir büyükbabam var, demiştim, onu dünyadaki herkesten çok seviyorum²².

¹⁹ Joachim Knappe ve Olaf Kramer, *Rhetorik und Sprachkunst bei Thomas Bernhard* (Würzburg: Verlag . Königshausen & Neumann GmbH, 2011), 19.

²⁰ Bernhard, *Çocuk*, 50.

²¹ Bernhard, 17.

²² Bernhard, 82.

Hem Kaybolan'da hem de *Çocuk* romanında çocuk kahramanların gerek ifade gerekse davranış biçimlerinde çelişkili durumlar dikkat çeker. Romandaki söz konusu çelişkili durum, anlatıcının yabancılaşmayla birlikte tüm ailesine karşı duyduğu öfke ve eksikliğini hissettiği baba sevgisi gibi duygularını anlayamadığında daha da belirginleşir. *Çocuk*'ta anlatıcı büyükbabası ile de zaman zaman ters düşerek çelişkiye düşer ve ona karşı büyük öfke duyar:

Her şey bir hataydı, hatta belki de zalimce bir tuzak. Thüringen'le ilgili bildiğim tek şey kuzeyde olduğuydu. Berbat bir ruh haline bürünmüştüm. Eğer ailem Saalfeld'e gittiğimi biliyorsa, beni kandırmışlar demektir; eğer bunu bilmiyorlarsa da affedilmez bir hata yapmışlardı. Onlardan her şeyi bekliyordum artık. Onlara küfür ettim, sevdiğim o insanların hemen o anda ölmelerini diledim. Hakiki yönlerini şimdi gördüğüm evimden, gecenin karanlığına doğru uzaklaştıkça ağladım. Büyükbabama bile şüpheyle bakıyordum, ona bile lanetler okuyordum²³.

Annenin oğluna baktıkça onda aslında dolaylı olarak onu terk eden sevgilisini gördüğünü anlatması çocuğun ruhsal durumu üzerinde olumsuz etkiler. Annenin acılar içinde olması ve çocuğunun babası tarafından terk edilmesi onun oğluna karşı olan 'sevgisinin önünü tıkayarak'. Böylece çocuk kendi üzerinde de travma etkisi yaratacak olan annesinin babaya karşı duyduğu nefreti daha çok duyumsar:

Ona çok benziyordum, bir defasında onun bir fotoğrafını görmüştüm. Cidden aramızdaki benzerlik şaşırtıcıydı. Aslında buna benzerlik denemezdi, yüzüm onun yüzünün aynısıydı. Hayatının en büyük hayal kırıklığı, yaşadığı en büyük yenilgi, beni her görüşünde tekrarlanıyordu. Ben onun yanında oldukça da, bununla her gün yüzleşmek zorunda kalıyordum. Elbette bana olan sevgisini hissediyordum ama aynı zamanda sevgisinin önünü tıkayan, babama olan nefretini de duyuyordum. Sonuç olarak bana, yani evlilik dışı şekilde dünyaya gelmiş çocuğuna duyduğu sevgiyi her zaman bastırıyor, o sevginin doğal ve özgür şekilde gelişmesini engelliyordu. Aslında annem *bana* değil, nefret ettiği babama küfrediyordu; kırbacıyla beni değil, acılarının asıl nedeni olan kişiyi dövüyordu. Kırbacın her inışı, aslında artık hiç kimseyle, büyükbabamla bile iletişim kurmayan babama inen bir darbeydi. Sanki öyle biri yoktu artık, sanki hiç var olmamıştı²⁴.

Çocuk annesi ve üvey babası için duygusal anlamda bir gerçek anne-baba duygusu hissetmediği için her ikisine de yabancılaşır. Babası ile ilgili herhangi bir soru sorduğunda aile bireylerinin aşırı sinirlenmelerinden ve onun hakkında söylenenlerden hareketle babanın kabahatinin ne derece büyük olduğu sonucuna varır:

Daha o zamanlarda babamla ilgili herhangi bir şey sormayı bırakmıştım. Var olamazdı, yoktu. Hangi ruh halinde olursa olsunlar, sorularım ailemi anında sinirlendirirdi, kara bir gölge gibi üstlerine düşerdi. Babamın kabahati çok büyük olmalıydı, onunla ilgili duyduğum şeylerden anlamıştım. Annemi bütün kalbimle seviyordum ve onun da beni sevdiğini biliyordum, ama hayatı boyunca, aramızdaki sevgi hiçbir zaman görmediğim bir şeytan yüzünden baltalanacaktı. Sadece yalan ve hıyanetten oluşan bu görünmez adam, anlaşıldığı kadarıyla tam bir üçkağıtçıydı. Uzun mektuplar, ah evet, ama hiçbirini beş para etmez. Verilmiş bir sürü söz, evet, ama hepsi yalnızca yalan. Evet, babam tek bir şeyde tam bir ustaydı, yalan söylemekte! Annemin tek söylediği bunlardı²⁵.

Annenin babayla olan olumsuz deneyimi ve çocuğu ona karşı doldurmasının yanı sıra sorunlu aile yaşamı da onun çocuk yetiştirme tutumunu olumsuz etkiler. Annenin yeniden evlenmesi durumunda kendisinin depresyon düzeyi azalsa da çocukların depresyon düzeyi artarak devam etmektedir.²⁶ Bu nedenle çocuk her zaman annesinin etkisinde kalarak babası hakkındaki söylemlerini sertleştirir. Ondan söz ederken ona şeytan diye hitap eder. Çocuğun bu tutumu baba-oğul yabancılaşmasını ve aslında çocuğun ruh dünyasına egemen baba travmasını açıkça ifade eden önemli örneklerden biridir.

²³ Bernhard, 78.

²⁴ Bernhard, 25.

²⁵ Bernhard, 25-26.

²⁶ Alexandra Clavario vd., "Depression following marital problems: different impacts on mother and their children? A 21-year prospective study," *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 46, (2011): 46.

Kaybolan Adlı Yapıtta Baba Travması Etkileri

Romanda, Polonyalı göçmen bir Alman aile, karşılaştıkları birtakım bürokratik zorluklara rağmen kayıp çocukları olduğunu düşündükleri çocuğun, oğulları olduğunu kanıtlamaya çalışır. İkinci Dünya Savaşı sonunda savaş sırasında Ruslardan kaçarken kaybettikleri büyük oğulları Arnold'u arayan anne, psikolojik bir çöküntü içerisinde ve bu olumsuz ruh halini en çok da küçük oğluna yansıtır. Anne, maruz kaldığı tecavüz sonucunda yaşanan olumsuzluklardan küçük oğlunu sorumlu tutar. Onun bu davranışı çocuğun babaya ilişkin algısını sorgulamasına neden olur. *Kaybolan* adlı roman, ağabeyi Arnold'un kaybolma sırrını açıklığa kavuşturmaya çalışan küçük erkek kardeşin bakış açısından anlatılır. Anne, yıllarca aradığı kaybolan oğlu Arnold'u uzun ve zorlu bir arayış sonunda bulmaya çok yaklaşır. Ancak birdenbire fikrini değiştirerek Arnold olabileceği düşünülen çocuğu teşhis etmekten vazgeçer. Bulunan çocuğun aslında kayıp Arnold olma ihtimali karşısında annenin vazgeçip geri dönme kararı, romanın sonuna beklenmedik bir şekilde damgasını vurur.

Ailede baba; çocuk, anne-baba, aile ilişkisi bağlamında önemli bir rolü üstlenir. Bu açıdan bakıldığında 'baba' kavramının gelişim dönemi içerisinde birçok bilimsel alanda konu edinildiği görülür. Çocuğun farklı gelişim dönemlerinde 'baba' kavramına ilişkin algıları farklılık göstermektedir. Bu algıların yaş dönemlerine göre ne ifade ettiği birçok araştırmaya da konu olmuştur²⁷. Romanda anne-baba ebeveynlik rollerine sahiptirler. Ancak onlar küçük çocuğa karşı gerektiği gibi bu görevlerini yerine getirme ve sağlıklı etkileşim kurma noktasında sıkıntı çekerler. Bu sağlıksız etkileşim çocuğun kişilik gelişimini olumsuz etki ederek bozulmasına neden olmuştur. Babanın tutumunda oldukça katı bir disiplin anlayışı ve bu tutumu nedeni ile de hoşgörüsüz baskıcı bir tutum ön plana çıkmaktadır. Biyolojik babası olmadığı bilinen anlatıcının babası otoriter baba tutumu sergiler. Babanın otoriter bir tutum benimsemesi onun çocuğunu sürekli denetleyen ve kontrol eden bir kişi olduğu izlenimini verir. Bu durum çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran ve kişilik oluşumuna zarar veren bir davranış olarak dikkat çeker. Bu nedenle aile içinde çocuğun duygu ve düşüncelerinin dikkate alınmadığı bu nedenle de çocuğun babanın kurallarına itiraz etmeden uymaya çalıştığı gözlemlenir. Baba-çocuk çatışması olay örgüsü boyunca sürekli duyumsatılır. Baba, çocuğun televizyon izlemesinin onu olumsuz etkileyeceği düşüncesine kapılır bu nedenle onun uzun süre televizyon izlememesi için onu ekrandan uzaklaştırmaya çalışır. Çocuk bu durumu tamamen kişisel algılar:

Mamafih yapayalnız Pazar saatlerimi radyo önünde geçirmemi normal karşılayan Baba aynı saatleri televizyon önünde geçirmemi katlanılmaz buldu. Evet, bir televizyon almıştı almasına ama televizyonun açılmasını kaldıramıyordu. Televizyon ancak onun izniyle açılabilirdi ve bu da geri alınabilir bir izindi. Televizyon ancak Baba izin verirse açılabilirdi ama Baba izin verdiğinde de bunu öyle isteksiz, bazen de öyle kızgın bir hal ve tarzda yapardı ki, televizyon seyretme zevki anında mahvolurdu²⁸.

Baba ölünce onun yerini alan annenin sevgilisi Rudolph'da ironik bir biçimde adeta ölen babanın tutum ve davranışlarına bürünerek çocuğun üvey babasına dönüşür:

Mühim adam havalarındaki Arnold'un adı şimdi Heinrich, kasap olacak, diye düşündüm ve sırtmak zorunda kaldım. Üstelik Heinrich ve üstelik kasap. "Sırtacak ne var?" dedi Bay Rudolph birden, öyle katı bir tavırla sordu ki, Baba'nın katı ses tonunu hatırladım. Sırtmayı anında keserek, Bay Rudolph'un yavaş yavaş Baba'ya dönüştüğünü tasavvur ettim²⁹.

²⁷ Durmuş, Emine vd., "Çocukluktan Yetişkinliğe Baba Kavramı," *Ulakbilge* 57, (2021): 174.

²⁸ Treichel, *Kaybolan*, 17.

²⁹ Treichel, 92-93.

Bireyin kendine yabancılaşmanın dışında kişilik bozukluğuna kadar uzanan psikolojik bir rahatsızlık olan 'nevroz' sonucu kişinin vücudunda uyumsuzluk, hissizlik, odaklanma güçlüğü gibi fonksiyonların azalması durumu oluşur³⁰.

İçinde bulunduğu ruh hali nedeniyle anlatıcının sahip olduğu trigeminus nevralsisi yok olmaz aksine ataklar şeklinde devam eder. Romanda çocuk anlatıcının, olaylara bakış açısı ve olayları aktarma biçiminin hastalığı ile ilgili gerçekleri ortaya koyar nitelikte olduğu söylenebilir. Ebeveynlerinin ve özellikle babasının ona karşı olan tutumundan nefret eden anlatıcı, aile içinde ona karşı olan yabancılaşmaya ve sevgi eksikliğine de bir göndermede bulunur. Bu nedenle, bir gün rahatsızlığının nedeninin bulunabileceğini ve sıkıntılarının ortadan kalkabileceğini ümit eder:

Hekim, sebepleri bilinmediği için aşağı yukarı hiçbir şey yapılamayacak bir nevalji teşhisi koydu. Zor vakalarda trigeminus siniri uyuşturulabilirdi ama bu tüm yüz kaslarımı etkileyebileceği için tavsiye etmiyordu. Benim vakamda, öyle diyordu hekim, en iyisi beklemektir. Belki günün birinde sebebi bulunabilir, belki de sıkıntım kendiliğinden ortadan kalkardı. Bir trigeminus nevralsisinin tıpkı ortaya çıktığı gibi aniden sona erdiğine evvelce de rastlanmıştı. Trigeminus nevralsisi yok olmadı, elektrik akımı benzeri ataklarla bana eza etmeyi uzun aralıklarla ama düzenli olarak sürdürdü³¹.

Çocuk anlatıcının yanağında hissetmiş olduğu trigeminus nevralsisinin psikolojik bir rahatsızlık nedeniyle kendine/bireysel yabancılaşma sonucunda ortaya çıktığı düşünülebilir³². Bu yabancılaşma baba üzerinde de etkili olur. Babanın tutum ve davranışlarından anlaşılacağı üzere ikili arasında baba-çocuk yabancılaşması dikkat çeker. Böylece yabancılaşma kavramının karakterlerin olumsuz ruh durumlarını pekiştirdiği açıkça görülür:

Oğlanın yüzü” diyordu Baba, “sanki senin suratından kalıp alınmış gibi”. Bu tasavvur bende öylesine büyük bir fiziksel huzursuzluk uyandırdı ki, kendimi koyvermesem de suratımı yakan, yanaklarımı katedip almıya ulaşan bir tür mide sancısına tutuldum. [...], yüzümü yalar gibi olan bu his, beni sancılı bir sırtmaya zorladı. Bunda sırtacak ne var, diye sordu, ağrılarımı sezinleyemeyen ve beni sadece edepsiz bir oğlan olarak gören Baba³³.

Kişilik bozukluğu nedeniyle sırtan çocuğun bu davranışı babaya göre “edepsiz” olarak nitelendirilir. Babaya göre “edepsizce” sırtan çocuğun bu davranışının nedeni de aslında söz konusu kişilik bozukluğuna bağlı belirtilerden başka bir şey değildir:

Ne var ki trigeminus nevralsisi seyahat esnasında tekrar ortaya çıktı, öyle ki yüzüm sık sık keskin ağrı ataklarıyla seğiriyor, bu da beni sırtmaya benzer kasılmalara zorluyor, baba eskiden de sinirlendiği bu sırtışlar nedeniyle yine çileden çıkıyordu³⁴.

Çocuğun aslında istemsizce sırtışları sonucunda babanın çileden çıkması, çocukla arasındaki uzaklığı ve yabancılaşmayı somutlayan çarpıcı bir örnek olarak görülebilir³⁵.

Baba, anlatıcının gerçekte biyolojik babası değildir. Bu durum roman boyunca babanın oğluna karşı olan mesafeli davranış biçiminden anlaşılmaktadır. Çünkü babanın, anneye ilgilenmenin yanı sıra büyük bir tutkuyla işine odaklanmasının aksine başta temel ihtiyaçları olmak üzere, duygusal olarak da çocuktan oldukça uzak olduğu ve ona yabancılaştığı görülür. Anlatıcı ise anne ve babasının Arnold olma olasılığı olan çocuğu mercek altına alarak onun izini sürmeye başlamaları karşısında öfkelenir. Arnold'un bulunması ile onun ailedeki karışık ve belirsiz konumunun daha da sıkıntılı bir hal alacağından endişelenir. Annesinin ona karşı olan tuhaf davranışlarının üzerine babasıyla da aralarında gerçek bir baba-oğul ilişkisi kurulamayan süreçte gittikçe kaybolan

³⁰ Volker Faust, *Psychiatrie Heute- Seelische Störungen erkennen, verstehen, behandeln, Depersonalisation und Derealisation, Störungen des Ich-Bewusstseins Entfremdungs-Erlebnisse- Unwirklichkeitsgefühl- Verlust der natürlichen Selbstverständlichkeit*, 1-2 09 Temmuz 2022. https://www.psychosoziale-gesundheit.net/pdf/Int.1-Depersonalisation_u._Derealisation.pdf

³¹ Treichel, *Kaybolan*, 33.

³² Kaygın, “Kaybolan Adlı Romanda Savaş Sonrası Kuşağın Kaybolan Adlı Romanda Savaş Sonrası Kuşağın Bireysel Yabancılaşma Olgusu: Hans- Ulrich Treichel,” 303.

³³ Treichel, *Kaybolan*, 32-33.

³⁴ Treichel, 49.

³⁵ Kaygın, “Kaybolan Adlı Romanda Savaş Sonrası Kuşağın Bireysel Yabancılaşma Olgusu: Hans- Ulrich Treichel,” 303.

bir baba imgesi dikkat çeker. Baba yokluğunun hissedilir boyutlarda olması durumunda farklı roller üstlenen anne- babanın yokluğunun yarattığı boşluk karşısında baba yokluğunun hissedilir boyutlarda olması çocuğun davranışlarındaki tuhaflıkları arttırmaya başlar. Üstelik bu durumda annenin olduğu kadar babanın da yokluğu, çocuğun sağlıklı davranış gelişimindeki olumsuzlukları artırır temel nedenlerden biri olarak görülebilir.

Gerçek babasını aslında hiç tanımamış olan çocuk böylesine bir baba travmasının üzerine bir de üvey babasının ona karşı olan yabancılaşmasının yanı sıra onun ölümüne tanık olur. Talihsizlikler çocuğun peşini bırakmaz üvey babasını da bir kalp krizi sonucunda kaybeder. Babanın kalp krizi sonucunda ölmesi ile anlatıcı adeta ikinci bir kez babasız kalmıştır. Ancak kısa bir süre sonra onun yerini de mahalle polisi olan Bay Rudolph alır:

Bay Rudolph beni eve götürdü. Beni kapının önünde bıraktıktan sonra tekrar hastaneye döndü. Yatağa yalnız gittim ve sabaha karşı ikide ciddi ve solgun görümlü Bay Rudolph beni uyandırıp Baba'nın öldüğünü söyledi. Sonra gece lambasının yanına bir İncil koyup okumamı istedi, kendisinin yine Anneyle meşgul olması gerekiyordu³⁶.

Kendisiyle birlikte arkadaşlarına, çevresine karşı da yabancılaşan anlatıcının, babasının ölümü nedeniyle kendini iyi hissetmesi de son derece ironiktir ve geçmişte yaşadığı kötü deneyimlerinin olduğunu düşündürür:

Okul arkadaşlarım benden uzak duruyordu. Kolumda ölümü taşıyordum, ölüm bir hastalıktı, bulaşıcıydı ve kimse benden bu hastalığı kapmak istemiyordu Anne siyah elbisesini bir yıl boyunca taşıdı, bense siyah bantı Baba'nın toprağa verilmesinden sonra çıkarabilecektim, bu nedenle cenaze günü benim için güzel bir gün de oldu³⁷.

Çocuğun mutlu olabilmesi için başka bir deyişle mutluluğunu etkileyebilecek yaşam deneyimleri arasında babasının cenaze günü olması çocuğun "benlik saygısından" yoksun ve iç dünyasında yaşadığı boşluk duygusuyla çatışma içerisinde olduğunu gösterir³⁸. Romanda geçen baba- oğul çatışmasını gözler önüne seren birçok kesitte anlatıcının baba travmasını ön plana çıkaran ve "ölüm gününü", "güzel bir güne" benzeten söylemler vardır. Bu söylemler onun mutsuzluğunun önemli nedenlerinden biri olan baba eksikliğini ifade eden önemli ip uçları içerir.

Kaybolan'ın genel kurgusu anlatıcının gülünç ve çelişkili ifade biçimi çerçevesinde ele alınmıştır. Yapıtın bu çelişkili kurgusu *Kaybolan*'ın grotesk bir yapıya bürünmesine zemin hazırlar.³⁹ Aile bireylerinin neredeyse tümüne egemen çelişkili ifade biçimi ve tuhaflıklar anlatıcının babasına karşı olan olumsuz bakış açısına da yansır:

Elimde kürekle altında Baba'nın yattığı masif meşeye bakınca, ona son bir darbe indirmek zorunda olduğum hissine kapıldım. Küreği azıcık çevirip toprağın tabutun kenarından akmasını sağladım. Baba'ya toprak atmak istemiyordum, Baba'nın ölümünden mustarip olduğumu ama bunu hissetmediğimi düşündüm ama mustarip olduğumu da hissediyordum, tabut toprakla örtüldükten sonra siyah bantı kolumdan çıkartabileceğimi de⁴⁰.

Kendini kötü evlat rolünde gören hem anne hem de babasıyla olan olumsuz ilişkilerini buna bağlayan anlatıcı, iyi biri olmaya çalışır ancak alışık olmadığı bir durum olduğu için babasının cenazesinde bunu nasıl yapması gerektiğini çözemez. Tüm bu çelişkili duygular içerisinde olan çocuk, babasının ölümü karşısında acı çeker ve bir türlü anlamlandıramadığı bu duygulara dair ironik göndermeler içeren itiraflarda bulunur.

Sonuç

Bu çalışmada ele alınan her iki romandaki anlatıcı çocuklar hem fiziksel hem psikolojik travmaya maruz kalmışlardır. Bu travmaların temel kaynaklarından biri olarak baba travması açıklanabilir. İki romanda da babayı affetme ve babayla hesaplaşma noktasında çocuğun annenin değişimi ve desteği ile birlikte bunu başarabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Thomas Bernhard romanında, evlilik dışı doğan çocuğun annesinin psikolojisi üzerinden

³⁶ Treichel, *Kaybolan*, 72.

³⁷ Treichel, 74.

³⁸ Kaygın, "Kaybolan Adlı Romanda Savaş Sonrası Kuşağın," 302.

³⁹ Cornelia Blasberg, *NS-Medizin und Öffentlichkeit: Formen der Aufarbeitung nach 1945* (Frankfurt am Main: Campus Verlag GmbH, 2015), 288.

⁴⁰ Treichel, *Kaybolan*, 76.

baba travmasını aktarırken, Hans-Ulrich Treichel doğrudan aile öyküsünden esinlenerek göç olaylarının yanı sıra istenmeyen çocuğun baba travmasını ele almıştır. Çalışmada karşılaştırılan romanlarda evlilik dışı dünyaya gelen ve aile içerisinde istenmediklerini düşünen çocukların ortak sorunları tespit edilmiştir. Her iki roman dikkat çeken otobiyografik göndermeler içermektedir. Aynı zamanda Treichel, öyküyü ebeveynlerinin travmatik savaş deneyimlerinin kurbanı olan, ancak yaşadığı talihsizlik yüzünden var olma mücadelesi veren bir çocuğun bakış açısından yansıtmıştır. Benzer şekilde Bernhard'ın romanında da olaylar ebeveynlerin travmatik yaşantıları sonucunda benlik arayışı içerisinde olan çocuk anlatıcı etrafında döner. Karşılaştırmalı olarak incelenen iki romanda da çocuk anlatıcıların yaşamlarındaki üvey baba karakterlerinin çocukların baba travmalarını tetikleyici rol oynadığı tespit edilmiştir. Temelinde iki erkek çocuğun bakış açısından anlatılan iki romanda da çocukların dünyasındaki baba travmasının onların kişilik gelişimlerini olumsuz etkilediği ve bu nedenle psikolojik travmaya maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır.

Çalışmada Avusturyalı yazar Thomas Bernhard'ın *Çocuk* adlı romanı ile Hans-Ulrich Treichel'in *Kaybolan* adlı romanlarında anne, baba-çocuk üçgeninde kurgulanan trajik yaşamların, baba travması sonucunda olumsuz etkilendiği görülmüştür. Baba eksikliği sonucundaki travma, çeşitli zorluklarla karşılaşan çocukların yaşam kalitelerini olumsuz etkilemiştir. Çocukların yaşamlarındaki baba eksikliğinin her iki romanda da çok farklı sonuçlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir. Bunlardan bazılarının zorlu yaşantılarla birlikte oluşan güvensizlik, hayal kırıklığı, yabancılaşma gibi olgular olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu farklılıklar *Çocuk*'ta güven eksikliği olarak ön plana çıkarken, *Kaybolan*'da hayal kırıklığının ağır bastığı görülmüştür. Romanda işlenen baba travması, çocukların babalarıyla olan olumsuz ilişkileri veya babalarının davranışlarından kaynaklanan derin psikolojik etkileri de ifade etmektedir. Bu travmanın her iki romanda çocukların duygusal, sosyal ve psikolojik gelişimini derinden etkilediği görülmüştür. Böylece ağırlıklı olarak iki yapıttaki başta çocuk olmak üzere karakterlerin ruhsal durumları ortak ve farklılaşan yönleriyle de karşılaştırılarak ele alınmıştır.

Kaynakça

- Bartsch, Kolja, Hanspeter Blatt, Jörg Krämer, Wilhelm Weege ve Stephan Trebeß. *Zur aktuellen Diskussion über die Achtundsechzigerbewegung*. Berlin: Deutschen Bundestages, 2008.
- Blasberg, Cornelia. *NS-Medizin und Öffentlichkeit: Formen der Aufarbeitung nach 1945*. Frankfurt am Main: Campus Verlag, 2015.
- Bernhardt, Rüdiger. *Der Verlorene von Hans-Ulrich Treichel.: Textanalyse und Interpretation mit ausführlicher Inhaltsangabe und Abituraufgaben mit Lösungen*. Hollfeld: Königs Erläuterungen C. Bange Verlag GmbH, 2019.
- Bernhard, Thomas. *Çocuk*. Çeviren: Sezer Duru. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2016.
- Clavarino, Alexandra. "Hayatbakhsh, Mohammad, Reza. Williams, Gail. Bor, Wiliam. Depression following marital problems: different impacts on mother and their children? A 21-year prospective study," *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* (2011): 833-841.
- Emine, Durmuş, Ezgi Sumbas, Rüstem Göktürk Haylı ve Ramazan Çok. "Çocukluktan Yetişkinliğe Baba Kavramı," *Ulakbilge* 57, (2021): 174-191.
- Faust, Volker. "Psychiatrie Heute- Seelische Störungen erkennen, verstehen, behandeln, Depersonalisation und Derealisation, Störungen des Ich-Bewusstsein Entfremdungs-Erlebnisse- Unwirklichkeitsgefühl- Verlust der natürlichen Selbstverständlichkeit," 1-2, 09 Temmuz 2022. http://www.psychosoziale-gesundheit.net/pdf/anpassungsstoerung_faust.pdf
- Grevecke, Werner, Dirgit Rothstein ve Till Lieberz-Gross. *Gemeinsam verstehen, gemeinsam weitergehen: neue Entwicklungen in der Bundesrepublik Deutschland und in Israel im gewerkschaftlichen Dialog*. Berlin: Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft, 1991.
- Kaygın, Şenay. "*Kaybolan* Adlı Romanda Savaş Sonrası Kuşağın Bireysel Yabancılaşma Olgusu. Hans- Ulrich Treichel" *Filoloji Alanında Teori ve Araştırmalar* içinde, Editör: Gülnaz Kurt, 298-306. Ankara: Gece Kitaplığı, 2020.

- Kaygın, Şenay. "Hans- Ulrich Treichel Kaybolan: Anne Çocuk Yabancılaşması Ekseninde Çocuğa Yönelik Psikolojik Şiddet" *Edebiyat ve Gündem* içinde, Editör: Funda Kıziler Emer, İnci Aras, 290-304. Eskişehir: Nisan Kitabevi, 2021.
- Kişmir, Gonca. "Almanya'da II. Dünya Savaşı Sonrası Yaşanan Bellek Patlamasına Tarihî Bakış," *SEFAD* 41, (2019): 49-62.
- Knape, Joachim und Kramer, Olaf. *Rhetorik und Sprachkunst bei Thomas Bernhard*. Würzburg: Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2011.
- Özçalık Dumanogulları, Sevil ve Kul, Selin. Alman Medyasında "Dönerci Cinayetleri" Temsiliyeti: Yeni-Irkçılık ve "Aşırı" Alman Irkçılığı Arasındaki Diyalektik," *Moment Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi* 9/2, (2022): 421-437.
- Parla, Jale. *Babalar ve Oğullar Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Ruckaberle, Axel. *Metzler Lexikon Weltliteratur 1000 Autoren von der Antike bis zur Gegenwart*. Berhhard, Thomas, Band 1, Stuttgart: Springer-Verlag GmbH, 2006.
- Schaffrik, Tobi ve Sebastian Wienges. *68er Spätlese - was bleibt von 1968*. Berlin: Lit Verlag, 2008.
- Skinner, Quentin. *Modern Siyasal Düşüncenin Temelleri*. Çeviren: Barış Yıldırım ve Eren Buğlalılar. Ankara: Phonenix Yayınları, 2014.
- Şahin Yılmaz, Zennube. *Thomas Bernhard'ın "Der Kulterer" Adlı Yapıtında Heterotopya*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2018.
- Treichel, Hans-Ulrich. *Kaybolan*. Çeviren: Tanıl Bora. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2013.
- Ülsen, Cihan. "Thomas Bernhard Büyük Yazarın Otobiyografisi," *Gazete Duvar Kitap* 103/2, (2020): 4-12.
- Yalçın, Şahabettin. "Kant'ta Transandantal Ben Bilinci," *Felsefe Dünyası* 39/1, (2004): 55-72.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).